

Taalonderwijs aan nieuwkomers

Rijke teksten en taalsteun

16 maart 2026

Willemijn Vernout e.w.vernout@saxion.nl

Inhoud workshop

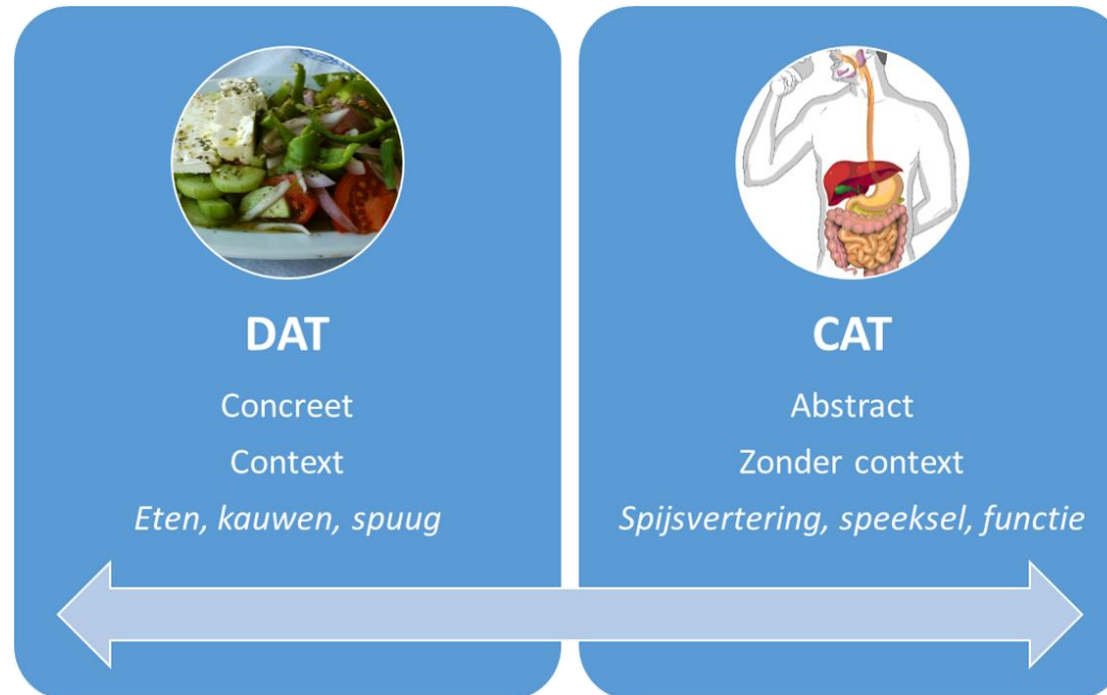
1. Introductie
2. Taalonderwijs aan nieuwkomers
3. Wat is taalsteun?
4. Voorbeelden interactieve en geplande taalsteun
5. Vragen

1. Introductie

DAT = Dagelijks Algemeen Taalgebruik

CAT = Cognitief Academisch Taalgebruik

Lees een van de rijke teksten. Schrijf een aantal woorden vanuit DAT op een post-it en een aantal woorden vanuit CAT.

2. Taalonderwijs aan nieuwkomers

- Rijke taal, kansengelijkheid
- Belangrijke concepten:
 - Scaffolding-taalsteun
 - Talige diversiteit
 - Aandacht voor DAT en CAT

Kansengelijkheid en taal

- 'In 2019 verliet maar liefst 20% van de Nederlandse kinderen het basisonderwijs met een taalachterstand van twee jaar op hun leeftijdsgenoten. In hetzelfde jaar kwalificeerde 17% van de vijftienjarigen zich als laaggeletterd en daarmee niet in staat om cruciale basisinformatie te kunnen begrijpen en verwerken.'
- 'Taalachterstanden vertalen zich gemakkelijk in onderwijsachterstanden – mede omdat het gehele Nederlandse onderwijs erg (Nederlands)talig is.'
- 'Taalachterstanden, of grote verschillen in de taalbeheersing van kinderen, worden door zowel wetenschappers als onderwijsprofessionals gezien als een belangrijke oorzaak voor kansenongelijkheid in het onderwijs.'

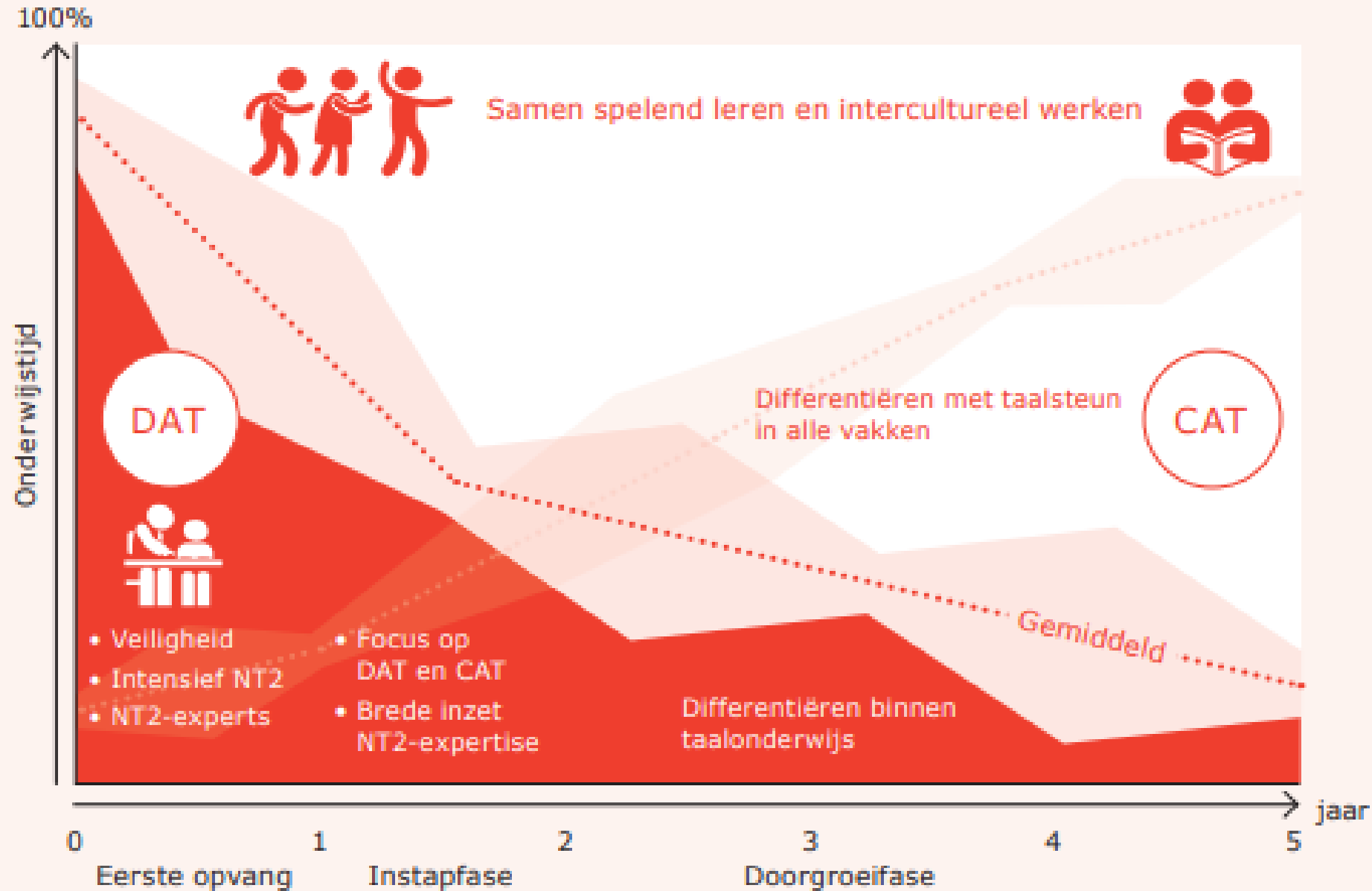
Thematisch
(taal)onderwijs
met rijke taal is
onderwijs voor alle
leerlingen

Drie taalgroeimiddelen voor het leren van een taal

1. Begrijpelijk, voldoende en rijk **taalaanbod**
2. De gelegenheid om al pratend en schrijvend zelf de taal actief te gebruiken: **taalproductie**
3. **Leerzame feedback**: ingaan op inhoud en de taaluiting uitbreiden en waar nodig corrigeren

MEERJARENMODEL IN DRIE FASEN

3. Wat is taalsteun?

Scaffolding: tijdelijke, adaptieve ondersteuning door de leerkracht, die geleidelijk wordt afgebouwd terwijl de verantwoordelijkheid verschuift naar de leerling. De hulp is:

- Adaptief
- Tijdelijk
- Toekomstgericht

Taalsteun: hulp door de leerkracht bij het begrijpen en zelf produceren van nieuwe taal. Taalsteun is een vorm van scaffolding, wanneer de hulp van de leerkracht is aangepast aan het niveau van de leerling, afneemt in de loop van de tijd en gericht is op het zelfstandig leren hanteren van school- en vaktaal (CAT).

Interactieve en geplande scaffolding

Interactieve scaffolding

- Talige ondersteuning tijdens natuurlijke gesprekken, door leerkracht of medeleerling. Interactieve scaffolding kan op elk moment toegepast worden.
- De leerkracht geeft de leerling feedback door de taaluiting te herformuleren en uit te breiden. De leerkracht biedt ook oefenruimte om de nieuwe taal actief te gebruiken.

‘Ik gingde bij zwemles
op woensdag.’

‘Oh, ging je elke woensdag
naar zwemles?’

De leerkracht en het kind bekijken foto's van een circusvoorstelling die de klas heeft gegeven. De leerling was daarbij als clown verkleed en vertelt over de act met de clowns.

Lkr Ja, zeg eens, wat ging je toen doen?
Kind Met de pan, naar zijn hoofd schieten.
Lkr Ging jij met de koekenpan op zijn hoofd slaan?
Kind Nee (doet het voor).
Lkr Oh, op zijn neus.
Kind Zogenaamd.
Lkr O, zogenaamd.
Kind Kijk zo, paf! (hij doet het voor)
Lkr Oh, je ging... je stopte vlak voor zijn neus!
Kind Ja!
Lkr Je sloeg hem zogenaamd met de koekenpan, je deed dat zo, tot vlak voor zijn neus!
Kind Ja, zogenaamd!

Voorbeeld interactieve scaffolding

Geplande scaffolding

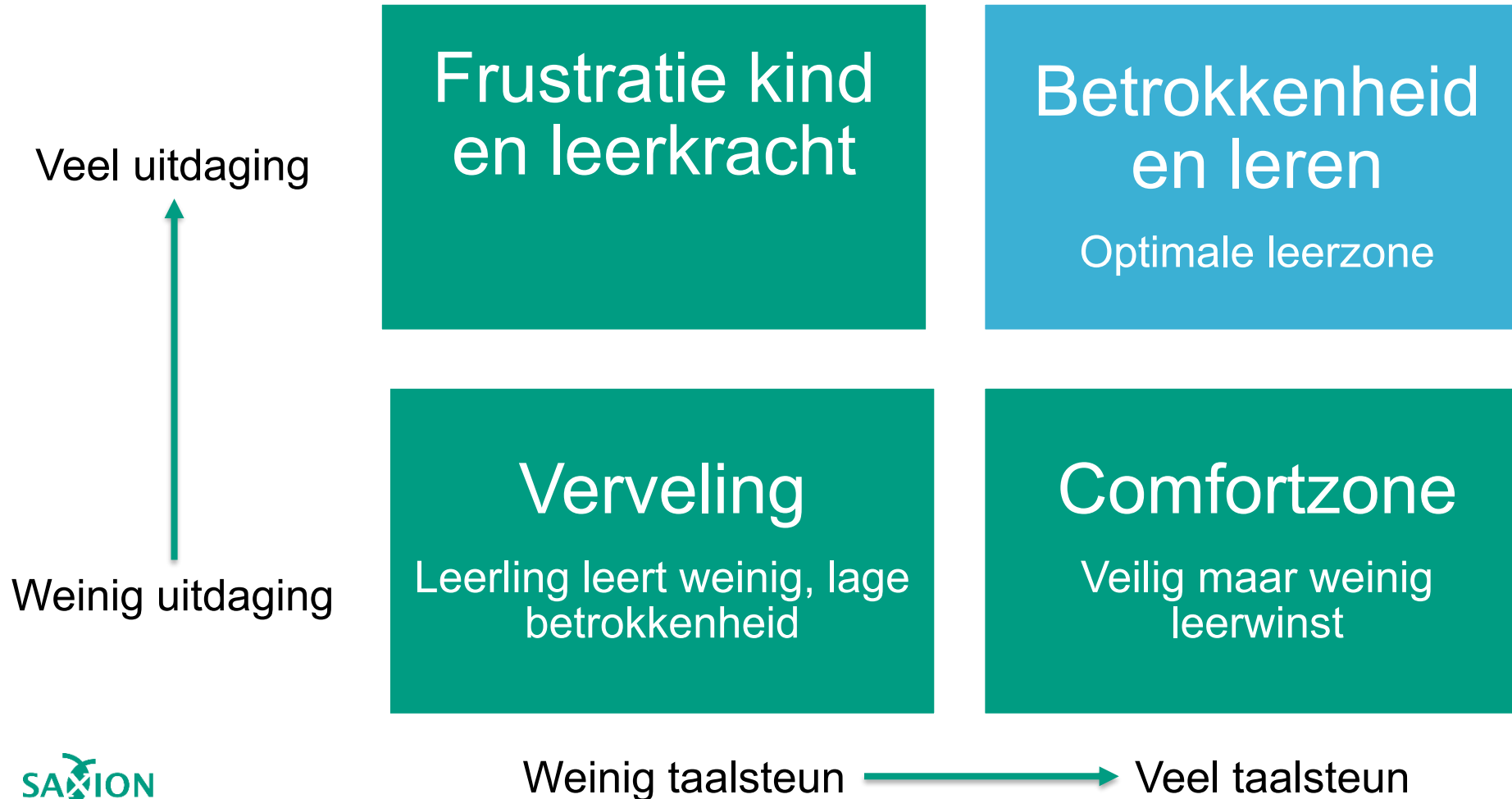
- Vooraf geplande, expliciete ondersteuning bieden door gebruik van spreek- en schrijfkaders, grafische notaties etc.
- De leerkracht organiseert het moment, de vorm en de duur van de steun.

Wat is het belang van scaffolding?

- Door scaffolding in te zetten, hoeft het onderwijs niet verarmd te worden voor nieuwkomers.
- Dus: gebruik rijke taal voor alle leerlingen, met scaffolding voor extra ondersteuning waar nodig.

Taalsteun versus uitdaging

Kritische noot bij het concept scaffolding

- Nieuw onderzoek: scaffolding is veel verfijnder en complexer dan werd gedacht.
- Aanneمة was dat scaffolding een eenvoudig stappenplan was om kinderen te helpen bij een lastige taak.
- Onderzoek uit 1978 is opnieuw gedaan, met een grotere groep peuters. Verder exact gelijk onderzoek (dezelfde blokkenpuzzel, dezelfde instructies). Vier soorten begeleiding: voordoen, alleen praten, mix tussen voordoen en vage aanwijzingen of scaffolding. Uitkomst: geen verschillen tussen deze vier vormen van instructie op de leeruitkomsten van de peuters.
- Scaffolding draait om timing, dosering, afstemmen. Leerkracht en kind moeten sámen bouwen.

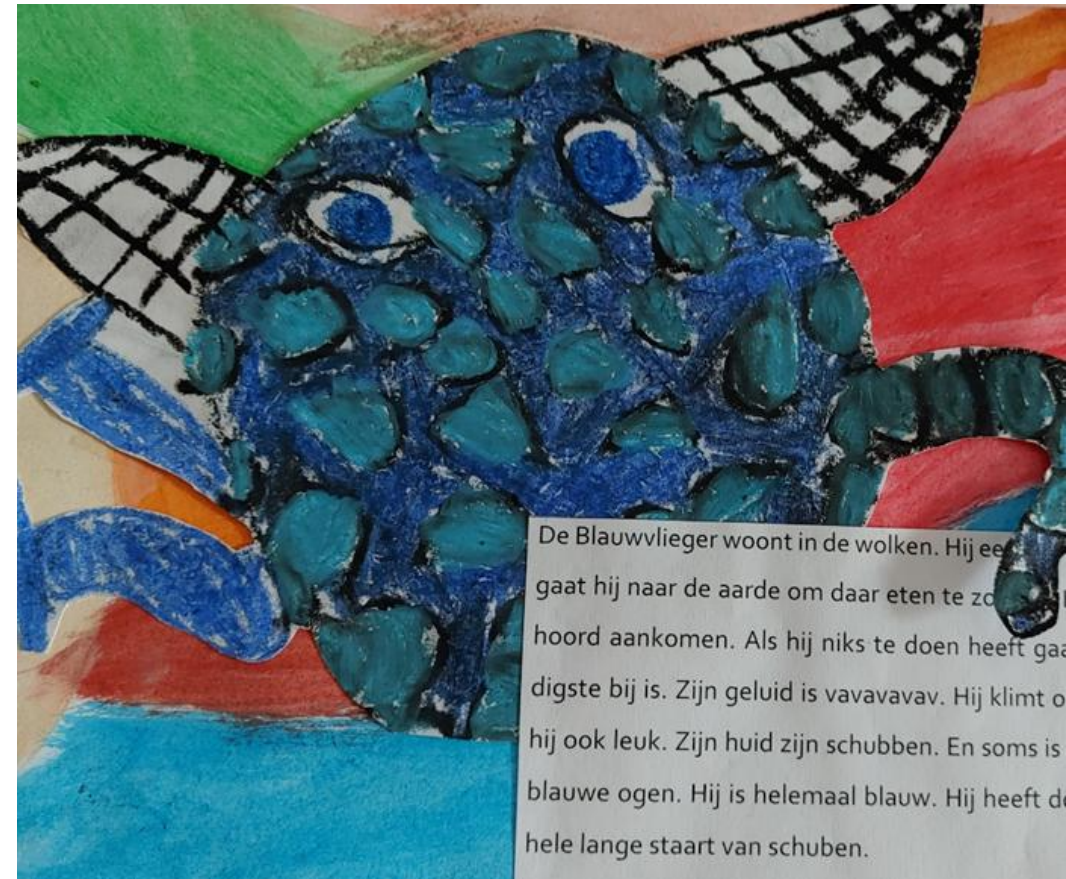
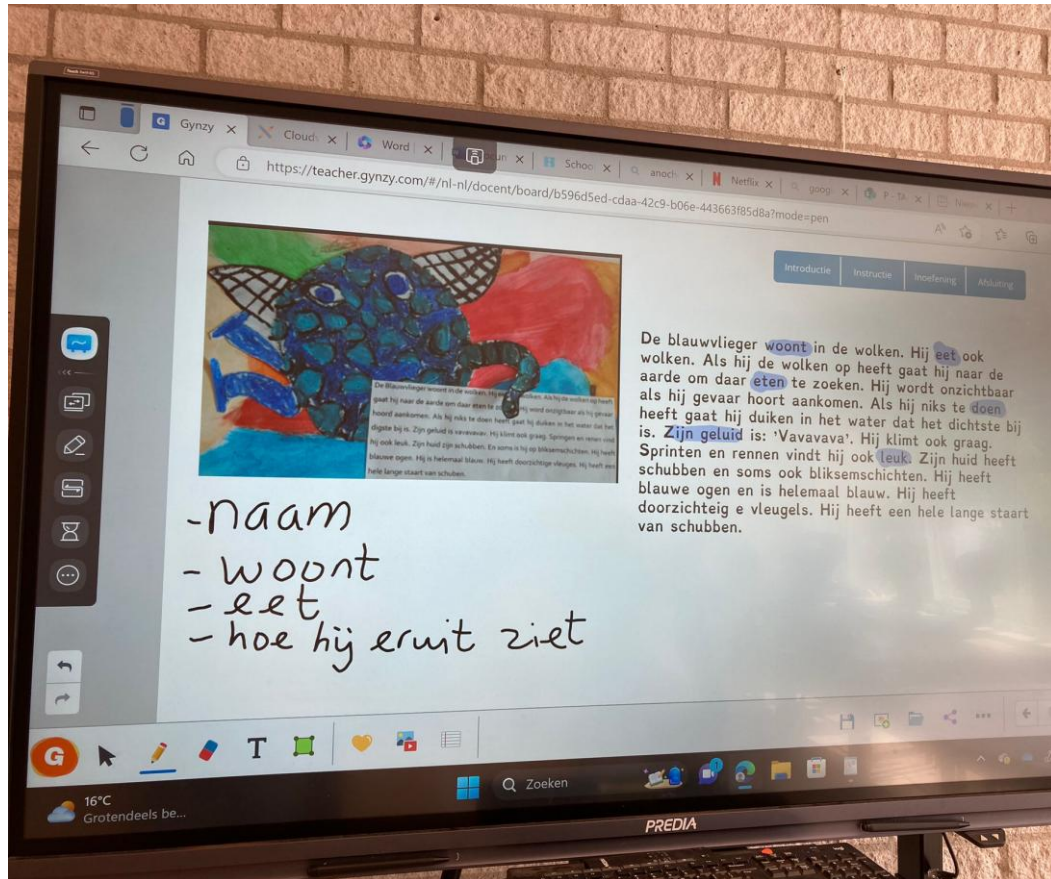
Interactieve scaffolding: zes strategieën

1. Herformuleer leerling-uitingen (mondeling of schriftelijk)
2. Vraag leerlingen om gesproken of geschreven taal te verbeteren
3. Herhaal correcte formuleringen van leerlingen
4. Introduceer of herinner aan specifieke woorden en formuleringen
5. Maak de kwaliteit van taaluitingen expliciet
6. Vraag leerlingen om zelfstandig een verklaring, onderbouwing, etc. te verwoorden (mondeling of schriftelijk)

Duarte e.a., 2022, p.194

Daarnaast: benut de talige diversiteit van leerlingen.

Geplande scaffolding: gebruik voorbeeldtekst bij beschrijving fantasiedier

Voor het schrijven

Geplande scaffolding: invulschema + gebruik woordclusters + tweetalgesprek over fantasiedier
(kan ook in thuistaal)

Mijn fantasiedier

naam: Krokoboi

De naam van mijn dier:

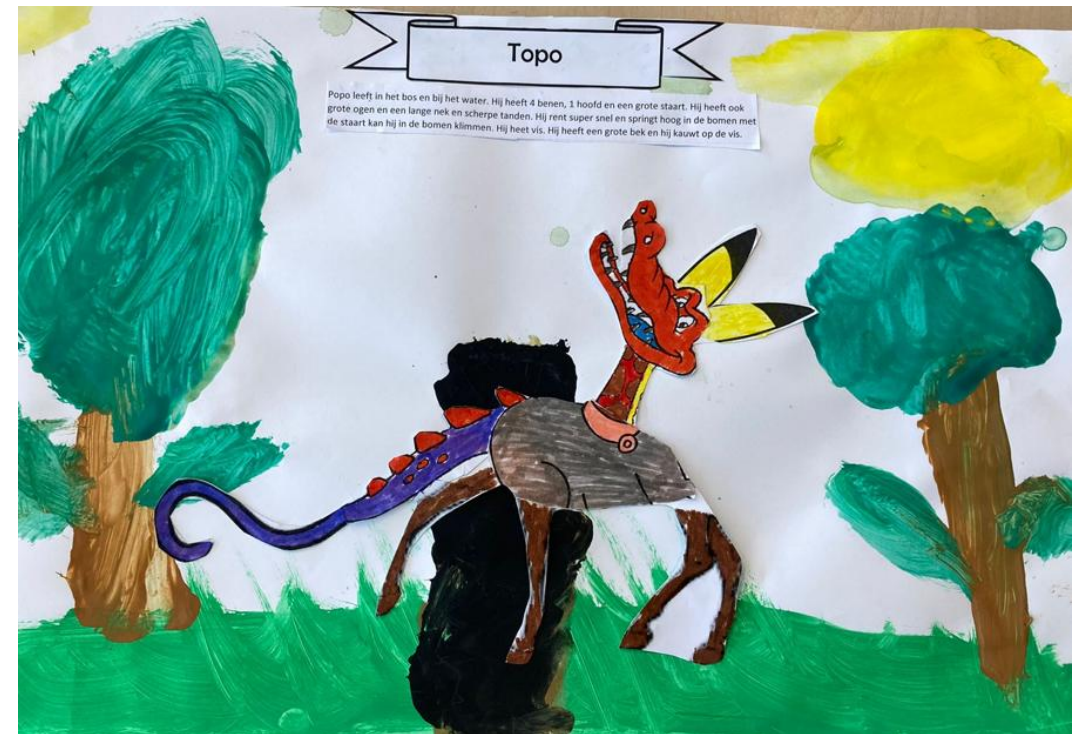
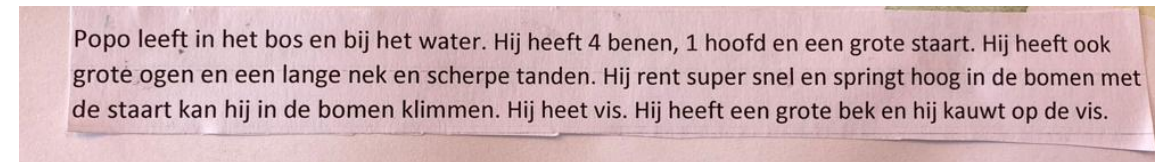
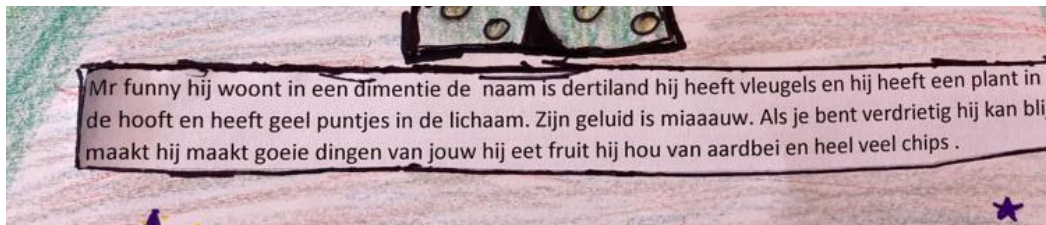
Uiterlijke kenmerken (zo ziet het dier eruit)	Leefomgeving en voedsel (waar woont het dier en wat eet het dier)	Bijzondere krachten (wat kan jouw dier?)	Weetje
hij ligt op de grond hij kniet Stan	hij woont in afrika in kongo	hij kan zwemen hij kan gerd zijn	hij half krokodil in half haai

De naam van mijn dier: Komi

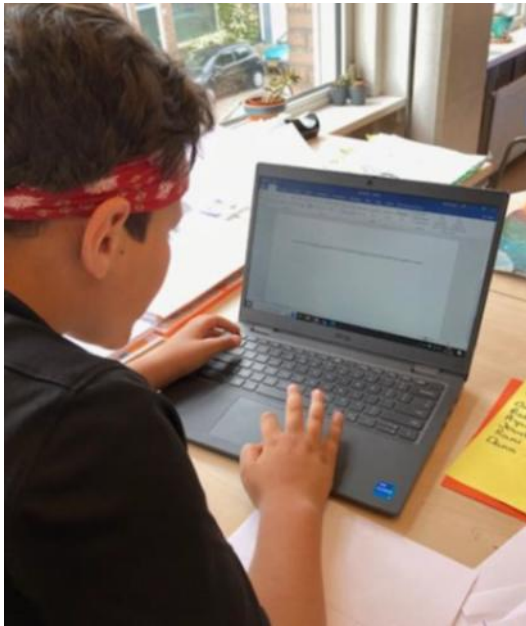
Uiterlijke kenmerken (zo ziet het dier eruit)	Leefomgeving en voedsel (waar woont het dier en wat eet het dier)	Bijzondere krachten (wat kan jouw dier?)	Weetje
Is het groot dier en mooi kleur. de hant van de dier is oranje en bruin en heeft	de eet de kip Hij woont in syria	Hij heeft groot oor en kan je helpen	ik hou van de dier is mooi kleur en grote oor en mooi reus

Geplande scaffolding: inzet thuistaal + hulp Google translate + ingevulde schema (schrijfkader) + bijschrijven door leerkracht

Tijdens en na het schrijven

Geplande scaffolding: schrijfkader voor check op eigenschappen fantasiedier + computer (Google translate)

Interactieve scaffolding: tijdens voorlezen taal in de juiste vorm teruggeven aan leerlingen

Voorbeeld schrijfkader

Mening geven

Mijn mening over is dat.....

Ik heb een aantal argumenten voor mijn mening.

Ten eerste ...

Ten tweede...

Ten derde...

Sommige mensen zijn het niet met mij eens. Zij vinden bijvoorbeeld dat....

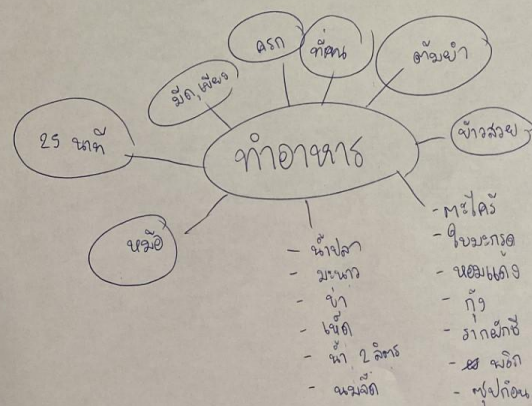
Hun argument is dat....

Ze hebben volgens mij ongelijk, want...

Wat ik vind is dus

Extra taalsteun kan bestaan uit het geven van vakwoorden die gebruikt moeten worden in de tekst.

Voorbeeld meertalig woordweb

Inzet taalsteun bij begrijpen rijke tekst

Bedenk met elkaar drie verschillende manieren waarop je (nieuwkomers)leerlingen kunt ondersteunen bij het begrijpen van de rijke tekst die voor je ligt.

Denk aan:

- context
- inzet van de thuistaal
- grafische notaties
- film- en beeldmateriaal
- Modellen
- spreek- en schrijfkaders

www.prentenboekeninalletalen.nl

5. Vragen?

Bronnen

Duarte, J., Günther, M., De Backer, F., Frijns, C. & Gezelle Meerburg, B. (2022). *Talenbewust lesgeven. Aan de slag met talige diversiteit in het basisonderwijs*. Uitgeverij Coutinho.

Gelijke kansen in de klas. (2024). *Taal*. Gelijkekansenindeklas. Geraadpleegd op 6 maart 2026, van <https://gelijkekansenindeklas.nl/hoofdstuk/taal/>

Schrijfgroep LPTN. (2017). *Ruimte voor nieuwe talenten. Keuzes rond nieuwkomers op de basisschool*. PO-raad. Geraadpleegd op 6 maart 2026, van <https://www.poraad.nl/onderwijskansen/nieuwkomers/handreiking-ruimte-voor-nieuwe-talenten>

SLO. (2024). *Schrijfkaders*. SLO. Geraadpleegd op 6 maart 2026, van <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/nederlands/basistaal/formuleren/tips/schrijfkaders/>

Van Koeven, E. & Smits, A. (2020). *Rijke taal. Taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Boom uitgevers.

Websites

www.lowan.nl

- <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2024/03/17.-Kwaliteitskaart-Taalsteun-geven-in-de-rekenles.pdf>
- <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2025/12/Rekentaalkaart-LOWAN-A5-2.pdf>
- <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2025/12/Taalsteunplanner-LOWAN-A4-invulbaar.pdf>

www.prentenboekeninalletalen.nl